

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

K problematice zdravotní pitvy v českém právu

Ne zřídka se při úmrtí fyzické osoby ve zdravotnickém zařízení objevují žádosti pozůstalých, aby tělo zemřelého pitváno nebylo a to zejména s odkazem na zachování piety a etiky při nakládání s tímto tělem. Je v tomto případě lékař zdravotnického zařízení oprávněn nebo dokonce povinen pitvu neprovést? Mohou pozůstalí po lékaři takový požadavek oprávněně uplatňovat?

Ne zřídka se při úmrtí fyzické osoby ve zdravotnickém zařízení objevují žádosti pozůstalých, aby tělo zemřelého pitváno nebylo a to zejména s odkazem na zachování piety a etiky při nakládání s tímto tělem. Je v tomto případě lékař zdravotnického zařízení oprávněn nebo dokonce povinen pitvu neprovést? Mohou pozůstalí po lékaři takový požadavek oprávněně uplatňovat?

České právo obecně rozlišuje dva druhy pitev.

Jde o pitvu soudní, nařizovanou orgány činnými v trestním řízení v případě, že je zde podezření, že osoba zemřela v důsledku spáchání trestného činu. V tomto případě je postup upraven předpisy práva trestního, zejména trestním řádem a vůle pozůstalých je zde zcela zatlačena do pozadí oproti zájmu na objasnění příčiny úmrtí a dalších, pro trestní řízení významných skutečností. Pitva se tedy provádí na základě zákonné povinnosti a zemřelého je možno pohřbít až po jejím provedení a pouze se souhlasem státního zástupce, o čemž je tento povinen s co největším urychlením rozhodnout (§ 115 odst. 1) zákona č. [141/1961](#) Sb., o trestním řízení soudním – dále jen „tr.ř.“).

V druhém případě mluvíme o pitvě zdravotní, která je upravena předpisy práva zdravotnického. Z povahy věci ovšem v případě zdravotní pitvy plyne zřejmý dosah jak do práva občanského (zjištění příčiny úmrtí může vést i ke vzniku odpovědnosti za škodu na zdraví) tak případně i trestního (soudní pitva a případná odpovědnost za ublížení na zdraví).

Pitva, jako zásah do těla zemřelé osoby, do tělesné, byť posmrtné, integrity, je z tohoto pohledu a také z hlediska právního konfliktu zájmu soukromého a zájmu veřejného.

Zájem soukromý spočívá zejména v požadavku na zachování etiky a piety při nakládání s tělem zemřelého, který je reprezentován zejména shora uvedenými pozůstalými.

Zájem veřejný poté spočívá zejména v požadavku na objasnění příčiny úmrtí, zjištění příčiny úmrtí ve zdravotnickém zařízení, ověření správnosti způsobu léčby, přítomnosti radioaktivních látek v těle zemřelého apod., tedy zejména zodpovězení otázek, jež mají poté přímý a praktický vliv na poskytování zdravotní péče jiným osobám a rozšiřují poznatky zdravotnické vědy.

Problematiku nařízení a provedení zdravotní pitvy upravuje obecně zákon č. [20/1966](#) Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZPL“) ve svých ustanoveních § 28 a § 28a a dále vyhláška Ministerstva zdravotnictví ČR č. [19/1988](#) Sb., o postupu při úmrtí a pohřebnictví (dále jen „vyhláška“) ve svých ustanoveních §§ 4-8.

ZPL v § 28 říká, že u zemřelých osob se zpravidla provádí zdravotní pitva. Pitva se provádí povinně nebo na základě určení prohlížečím lékařem nebo vedoucím zdravotnického zařízení, a to v případech a za účelem stanoveným vyhláškou (§28a), popřípadě podle rozhodnutí orgánu ochrany veřejného zdraví.

Základní zásadou vyplývající z tohoto ustanovení tedy je, že pitva se v případě úmrtí fyzické osoby

provádí. Provádí se buď povinně, nebo na základě rozhodnutí vedoucího zdravotnického zařízení nebo prohlížejícího lékaře. Konkrétní podmínky obou případů pro provádění pitvy stanoví vyhláška. V průběhu pitvy je nutné dodržovat další podmínky tohoto zákonného ustanovení a proto je možné na těle zemřelého provádět při zachování zásad piety pouze tyto úkony:

- a) odnímání částí lidských těl podle §26 ZPL,
- b) úkony stanovené vyhláškou ve smyslu ust. §28a ZPL,
- c) odběr tkání a orgánů podle zvláštního právního předpisu, (zákon č. [285/2002](#) Sb. o darování odběrech a transplantacích tkání a orgánů a o změně některých zákonů)
- d) další úkony stanovené zvláštním právním předpisem (zákon č. [256/2001](#) Sb. o pohřebnictví a o změně některých zákonů)

Pokud se jedná o odnímání částí lidských těl, tak toto je možné pouze pro lékařské účely stanovené podrobně v uvedeném ustanovení ZPL a pouze s přecházejícím prokazatelným písemným souhlasem zemřelé osoby (uděleném samozřejmě před její smrtí) a není-li tento souhlas dán, tak pouze s prokazatelným písemným souhlasem osoby blízké zemřelému. Není-li tento písemný souhlas udělen, nelze s mrtvým tělem pro lékařské účely nakládat.

Odběr tkání o orgánů pro účely transplantací je podrobně upraven v transplantačním zákonu, ale projednávanou tematikou souvisí pouze okrajově, proto toto téma v dalším nezmiňuji.

Samotné podmínky provádění zdravotní pitvy stanoví vyhláška, která říká že, že pitvy mrtvých se provádějí:

- I. a) k určení základní nemoci, komplikací, příčiny úmrtí a ověření diagnózy a léčebného postupu u osob zemřelých ve zdravotnických zařízeních,
- b) ke zjištění příčin úmrtí a objasnění dalších ze zdravotního hlediska závažných okolností a mechanismu úmrtí u osob zemřelých náhlým, neočekávaným nebo násilným úmrtím včetně sebevraždy,
- c) pro vědeckovýzkumné a výukové účely,
- d) při podezření, že úmrtí bylo způsobeno trestným činem.

K určení základní nemoci, komplikací, příčiny úmrtí a ověření diagnózy a léčebného postupu u osob zemřelých ve zdravotnických zařízeních provádí pitvu lékař oddělení patologie (prosektury), a to povinně:

- II. a) u dětí mrtvě narozených nebo u dětí zemřelých do 15 let věku, dále u mladistvých v rozsahu určeném vedoucím zdravotnického zařízení,
- b) u žen, které zemřely v souvislosti s těhotenstvím, potratem, porodem nebo šestinedělím,
- c) u osob, kterým byly aplikovány radioaktivní zářiče, kardiostimulátory nebo jiné dále použitelné implantované předměty,
- d) jestliže z mrtvého těla byl odňat orgán nebo tkáň pro transplantaci s výjimkou případů, kdy se

provádí pitva podle odstavce 3.

Při podezření, že úmrtí bylo způsobeno trestným činem, nařizují pitvu a hradí náklady takové pitvy orgány činné v trestním řízení.

Ze shora uvedeného tedy vyplývá, že v určitých případech se zdravotní pitva provádí obligatorně a vůle pozůstalých zde není rozhodující.

V ostatních, vyhláškou předvídaných situacích je vytvořen jakýsi prostor pro případné neprovedení pitvy.

Poslední nezodpovězenou otázkou tedy zůstává, kdo je oprávněn rozhodnout o tom, zda se pitva provede či nikoli.

Takto dle ust. § 2 odst. 2 vyhlášky došlo-li k úmrtí mimo zdravotnické zařízení, provádí prohlídku mrtvého příslušný obvodní lékař, popřípadě lékař lékařské služby první pomoci, který o provedení pitvy rozhodne. V této souvislosti se objevuje zajímavý praktický problém, jehož dopadům jsou vystaveni zejména orgány činné v trestním řízení (OČTŘ) a který spočívá v tom, že v dnešní době je pojem „příslušný obvodní lékař“ prakticky nevymezený, neboť se zavedením zásady svobodné volby lékaře do zdravotnického práva, jsou obvodní lékaři ve smyslu, v němž s nimi počítá vyhláška zrušení a na jejich místě nyní pracují praktičtí lékaři, které si pacient smí zvolit a tím nejsou OČTŘ schopni operativně zjistit, u kterého lékaře je nalezená zemřelá osoba registrována k poskytování zdravotní péče a tedy zde s výjimkou lékaře LSPP není nikdo, kdy by byl schopen o provedení pitvy rozhodnout.

Prohlídku osob, které zemřely ve výcvikových prostorech a zařízeních ozbrojených sil nebo ozbrojených sborů, provádějí lékaři těchto sil a sborů nebo příslušní odborní lékaři (lékaři lékařské služby první pomoci).

Pokud jde o nás zajímavější úmrtí ve zdravotnickém zařízení, tak platí, že jestliže příslušný obvodní lékař, popřípadě lékař lékařské služby první pomoci nebo lékař určený ředitelem (vedoucím lékařem) zdravotnického zařízení, kde došlo k úmrtí (dále jen "prohlízející lékař"), zemřelého před úmrtím ošetřoval nebo pomáhal při porodu dítěte, které se narodilo mrtvé, anebo je k zemřelému v příbuzenském vztahu, provede prohlídku mrtvého jiný lékař určený ředitelem (vedoucím) příslušného zdravotnického zařízení. Jestliže ředitel (vedoucí) zemřelého před úmrtím ošetřoval nebo pomáhal při porodu dítěte, které se narodilo mrtvé, anebo je k zemřelému v příbuzenském vztahu, určí nadřízený ředitel (vedoucího) zdravotnického zařízení jiného lékaře. Zde opět pouze drobná odbočka. Vystává zde otázka, kdo je nadřízeným například ředitele městské a nebo i krajem zřizované nemocnice, neboť vzaty nadřízenosti a podřízenosti, atk jak s nimi vyhláška počítala a jaké je znal jsou již dnes minulostí a současné vztahy zřizovatelské s povahou těchto vztahů nekorespondují.

O provedení pitvy osoby zemřelé ve zdravotnickém zařízení tedy rozhoduje jeho vedoucí (ředitel), ale u větších zdravotnických zařízení je pravidlem, že tato pravomoc je přenesena na pověřené lékaře, s čímž také vyhláška počítá.

Základní zásadou tedy je, že pitva se u pacientů provádí a to z důvodů ve vyhlášce uvedených. Už samotné znění důvodů dostatečně objasňuje význam zdravotní pitvy a její přínos, neboť důvody jsou vedeny zřejmou snahou zjišťovat další významné poznatky při léčbě pacientů, které je možné posléze uplatnit a vyhnout se tak v budoucnosti případným omylům.

V některých případech viz. bod II. a-d) je provedení pitvy povinné a proto je lékař prohlízející tělo zemřelého (viz. výše) povinen pitvu nařídit.

Pokud nejde o provedení povinné pitvy, je tento lékař oprávněn rozhodnout, že se pitva neprovede a to zejména na základě přání pozůstalých. Nutno ovšem podotknout, že i v tomto případě leží tíha rozhodnutí a tedy i odpovědnosti výlučně na lékaři a je-li dle jeho názoru žádoucí pitvu provést, není

vůle pozůstalých relevantní. Bude se tak dít zejména v případech, kdy k ověření diagnózy a léčebného postupu nebo ke zjištění příčiny úmrtí popřípadě dalších skutečností, pro které se pitva zpravidla provádí, není provedení pitvy nezbytné.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Přijetí prohlášení viny a povinnost soudu vypořádat námitky poškozeného](#)
- [Podmínky pro uložení trestu vyhoštění cizince](#)
- [Zamyšlení nad systémem alternativních trestů: poznámky na pozadí mezinárodní vědecké konference „Rethinking Sentencing: Are We Getting Justice Right?“](#)
- [Správné určení počátku běhu lhůty pro podání stížnosti proti usnesení soudu, kterým se nařizuje výkon trestu odnětí svobody](#)
- [Rozšiřování státní moci při implementaci acquis EU: český fenomén gold-platingu na příkladu konfiskační směrnice](#)
- [Změna způsobu určování výše peněžité pomoci obětem: Řešení všech dosavadních problémů?](#)
- [Uplatnění adhezního nároku v trestním řízení a správním řízení](#)
- [Novela § 196 trestního zákoníku: racionální korekce, nebo oslabení ochrany dítěte?](#)
- [Vybrané aspekty trestného činu podvodu podle § 209 TrZ ve světle judikatury](#)
- [Zásadní novinky v oblasti trestní odpovědnosti právnických osob v roce 2026](#)
- [Kauza Skender Bojku: Putativní nutná obrana optikou ÚS](#)